

POSTANOWIENIE

29 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 29 maja 2025 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku D.B.
z udziałem A.B.
o podział majątku wspólnego,
na skutek skargi kasacyjnej D.B.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim
z 12 sierpnia 2024 r., II Ca 335/24,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym,

które – zgodnie z art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. – będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od postanowienia Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z 12 sierpnia 2024 r. (sygn. akt II Ca 335/24), którym zmieniono postanowienie wstępne Sądu Rejonowego w Bełchatowie z 1 września 2023 r. (sygn. akt I Ns 203/22), ustalając nierówne udziały w majątku wspólnym stron (2/5 dla wnioskodawcy, 3/5 dla uczestniczki), pełnomocnik wnioskodawcy D.B. zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego (art. 43 § 2 k.r.o., art. 27 k.r.o., art. 6 k.c.) oraz procesowego (art. 233 § 1 k.p.c.). Skarga koncentruje się na zakwestionowaniu ustalenia nierównych udziałów, wskazując na błędną wykładnię art. 43 § 2 k.r.o. oraz dowolną ocenę zachowań wnioskodawcy (spożywanie alkoholu, zaciąganie zobowiązań), bez wykazania ich wpływu na wartość majątku wspólnego ani na stopień przyczynienia się małżonków do jego powstania. Skarżący podnosi również, że Sąd pominął jego osobisty wkład w budowę domu oraz aktywność zarobkową.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania został oparty na twierdzeniu, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), a także – z ostrożności – że zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawa (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), w szczególności art. 43 § 2 k.r.o., w zakresie wpływu nagannego zachowania małżonka na możliwość ustalenia nierównych udziałów, gdy nie prowadzi ono do różnego stopnia przyczynienia się do powstania majątku wspólnego.

Przesłanka wyróżniona w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem Sądu Najwyższego, występuje wyłącznie wtedy, gdy skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przez „oczywistą zasadność” rozumie się sytuację, w której trafność zarzutów naruszenia prawa materialnego lub procesowego przez sąd drugiej instancji wynika wprost (*prima facie*) z treści skargi, bez potrzeby prowadzenia pogłębionej analizy prawniczej. Dotyczy to zatem wyłącznie uchybień o charakterze elementarnym, polegających w szczególności na

oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu prawa oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, zastosowaniu przepisu, który utracił moc obowiązującą, bądź jego oczywiście błędnym zastosowaniu do ustalonego stanu faktycznego. Do wykazania oczywistej zasadności skargi powinno wystarczyć jedno konkretne twierdzenie, jedna stanowcza, przekonująca od razu teza, wskazująca racje podważające rozstrzygnięcie poddane krytyce i zaskarżeniu. Na tym właśnie polega „oczywista” zasadność środka zaskarżenia w rozumieniu przyjętym w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2019 r., IV CSK 307/19).

W zakresie powołanej przez skarżącego potrzeby wykładni należy zauważyć, że dyspozycją art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., objęte są dwie sytuacje, 1) wykładnia przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i 2) wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego, skuteczność tej przesłanki, wymaga wykazania potrzeby dokonania wykładni konkretnego przepisu prawa, który budzi rzeczywiste i poważne wątpliwości interpretacyjne lub wywołuje rozbieżności w orzecznictwie. Konieczne jest określenie zakresu wymaganej wykładni, wskazanie trudności interpretacyjnych oraz wykazanie, że treść i znaczenie danego przepisu nie zostały dotychczas dostatecznie wyjaśnione, bądź istnieje potrzeba zmiany utrwalonej linii orzeczniczej. Jeżeli skarżący powołuje się na rozbieżności w orzecznictwie sądowym, niezbędne jest przytoczenie konkretnych rozstrzygnięć, ich analiza oraz wskazanie, że rozbieżność wynika z odmiennej wykładni danego przepisu (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07 oraz z 14 grudnia 2023 r., I CSK 6110/22). Wątpliwości te powinny być aktualne także w chwili rozstrzygania o przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 lipca 2024 r., I CSK 1225/23).

Postępowanie kasacyjne – poza sytuacją określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. – nie służy realizacji indywidualnego interesu strony, lecz ma na celu ochronę interesu publicznego poprzez zapewnienie jednolitości wykładni prawa oraz wkład w rozwój jurysprudencji. Tym samym, na etapie przedsądu brak jest podstaw do poszukiwania przesłanek przyjęcia skargi wyłącznie w treści zarzutów kasacyjnych – obowiązek ich wykazania ciąży na stronie skarżącej i nie może być przedmiotem

rekonstruowania przez Sąd Najwyższy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

W pierwszej kolejności należy podkreślić, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyraźnie akcentuje się, iż obowiązek zawarcia w skardze kasacyjnej uzasadnienia wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania nawiązuje do instytucji przesądu, uregulowanej w art. 398⁹ k.p.c., i stanowi jej integralne dopełnienie. Jest to obowiązek skarżącego, polegający na przedstawieniu przekonujących argumentów przemawiających za tym, aby skarga została rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Niezbędne jest zatem sformułowanie odpowiedniego wyводу jurydycznego oraz wykazanie, że – w świetle ustawowych kryteriów – zachodzi potrzeba podjęcia przez Sąd Najwyższy merytorycznego rozpoznania sprawy. Przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi nie należy doszukiwać się w uzasadnieniu samych podstaw kasacyjnych. Zakres kontroli przesądu nie obejmuje merytorycznej analizy tych podstaw ani pogłębionego badania stanu faktycznego sprawy. Sąd Najwyższy nie rekonstruuje przyczyn przyjęcia skargi kasacyjnej na podstawie uzasadnienia podstaw kasacyjnych czy całości wywodów zawartych w piśmie procesowym (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 maja 2020 r., I CSK 380/19 oraz z 29 stycznia 2016 r., IV CSK 525/15). W niniejszej sprawie w istocie brak jest odrębnego uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej. Skarga zawiera jedno uzasadnienie, w którym argumentacja dotycząca przesłanek przyjęcia została połączona z wywodem odnoszącym się do zarzutów. Uzasadnienie nie zawiera samodzielnego wyводу, który w sposób jednoznaczny wskazywałby, która z przesłanek określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. miałaby stanowić podstawę przyjęcia skargi. Argumentacja została przedstawiona w sposób ogólny, co należy ocenić jako wadliwość konstrukcyjną. Pomimo dostrzeżonych nieprawidłowości w strukturze i treści uzasadnienia wniosku, żadna z przytoczonych przyczyn – rozważana samodzielnie – nie spełnia kryteriów uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W zakresie przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (oczywista zasadność skargi kasacyjnej) wskazać należy, że skarżący nie przedstawił odrębnej argumentacji odnoszącej się bezpośrednio do tej podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej („przyczyny kasacyjnej”), zgodnie z wymogiem wynikającym z art. 398⁴

§ 2 k.p.c. Wniosek o przyjęcie skargi zawiera jedynie ogólne stwierdzenie, iż „niniejsza skarga jest oczywiście uzasadniona”, bez wskazania konkretnych twierdzeń, które pozwalałyby na ocenę trafności zarzutów w sposób widoczny *prima facie*, tj. bez potrzeby pogłębionej analizy prawnej. W uzasadnieniu skargi nie przedstawiono również wyводу prawnego odnoszącego się do tej przesłanki. W konsekwencji, ocena przesłanki z art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być dokonana wyłącznie na podstawie treści zarzutów naruszenia prawa materialnego i procesowego zawartych w skardze kasacyjnej. W szczególności, zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., odnoszący się do oceny materiału dowodowego, jest niedopuszczalny z mocy art. 398³ § 3 k.p.c. jako dotyczący ustaleń faktycznych. Sąd Najwyższy pozostaje związany ustaleniami faktycznymi sądu drugiej instancji (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), które nie podlegają weryfikacji w postępowaniu kasacyjnym. Zarzut ten zmierza wprost do zakwestionowania oceny dowodów i pominięcia określonych okoliczności faktycznych, co pozostaje poza zakresem kognicji Sądu Najwyższego. W konsekwencji nie może on stanowić podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania ani być uwzględniony przy ocenie przesłanki „oczywistej zasadności” skargi kasacyjnej, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Pozostałe zarzuty, dotyczące wykładni i zastosowania przepisów prawa materialnego (w szczególności art. 43 § 2 k.r.o., art. 27 k.r.o. oraz art. 6 k.c.), również nie uzasadniają przyjęcia skargi kasacyjnej w oparciu o wskazaną przesłankę. Argumentacja skarżącego nie wskazuje na oczywiste błędy interpretacyjne, które byłyby dostrzegalne bez pogłębionej analizy. Ocena dokonana przez Sąd drugiej instancji mieści się w granicach przyjętej wykładni i nie odbiega rażąco od utrwalonej linii orzeczniczej. Zarzut naruszenia art. 43 § 2 k.r.o., odnoszący się do ustalenia „ważnych powodów” uzasadniających nierówny podział majątku wspólnego, opiera się na polemice z oceną dowodów i ustaleniami faktycznymi dokonanymi przez Sąd drugiej instancji. Z uzasadnienia wynika, że sąd przyjął, iż zachowania skarżącego – w tym zaciąganie zobowiązań finansowych bez wiedzy współmałżonka, nadużywanie alkoholu, brak troski o dzieci oraz zatrzymywanie dochodów na własne potrzeby – mogły godzić w interesy rodziny i stanowić „ważne powody” w rozumieniu art. 43 § 2 k.r.o. Przyjęcie, że uczestniczka w większym stopniu przyczyniła się do powstania majątku wspólnego zostało oparte na

ustaleniach wykazanych dokumentami. Sąd uzupełnił te ustalenia, wskazując m.in. na skalę zadłużeń zaciąganych przez skarżącego w instytucjach bankowych, parabankowych oraz u osób prywatnych, które były spłacane przez uczestniczkę. Pożyczki te były zaciągane przez cały okres małżeństwa, a ich wartość w realiach ekonomicznych odpowiadała wysokości miesięcznego wynagrodzenia. Ustalono również, że skarżący nie przejawiał zaangażowania w wychowanie dzieci, nie łożył na utrzymanie rodziny, a jego dochody były wykorzystywane na cele osobiste, w tym na alkohol. Ponadto wykazano, że uczestniczka samodzielnie zarządzała majątkiem wspólnym, inwestowała środki, podejmowała dodatkową pracę i zabezpieczała interesy rodziny, w tym sprawując opiekę nad dziećmi jako rodzina zastępcza. Twierdzenia skarżącego o marginalizacji jego wkładu zostały szczegółowo rozważone i ocenione jako nieznajdujące potwierdzenia w materiale dowodowym. Ocena sądu drugiej instancji mieści się w granicach utrwalonej wykładni art. 43 § 2 k.r.o., uwzględniającej zarówno aspekt majątkowy, jak i etyczny, zgodnie z zasadami współżycia społecznego. Skarga nie zawiera wyводу prawnego wskazującego na oczywiste naruszenie prawa. W konsekwencji, żaden z zarzutów nie spełnia kryterium „oczywistej zasadności” w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., co wyklucza przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tej podstawie.

W ocenie Sądu Najwyższego, skarżący nie wykazał również drugiej z powołanych przyczyn przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), tj. potrzeby wykładni art. 43 § 2 k.r.o. w kontekście wpływu naganego zachowania małżonka na możliwość ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym, w sytuacji w której zachowanie to nie doprowadziło do różnicy w stopniu przyczynienia się stron do powstania tego majątku. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, że ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym wymaga łącznego spełnienia dwóch przesłanek: istnienia „ważnych powodów” oraz „zróżnicowanego stopnia przyczynienia się małżonków do powstania majątku wspólnego” (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 26 listopada 1973 r., III CRN 227/73; z 5 października 1974 r., III CRN 190/74; z 20 grudnia 2019 r., IV CSK 327/19, z 21 listopada 2002 r., III CKN 1018/00, z 24 kwietnia 2013 r., IV CSK 553/12). Skarżący nie kwestionuje tej wykładni, lecz

zarzuca, że Sąd drugiej instancji błędnie ocenił materiał dowodowy i niesłusznie uznał, iż jego zachowanie spełnia obie przesłanki z art. 43 § 2 k.r.o. Argumentacja skarżącego koncentruje się na wykazaniu, że jego działania – mimo występujących problemów osobistych – nie miały istotnego wpływu na wartość majątku wspólnego, a jego wkład w jego powstanie był znaczący, co najmniej równy wkładowi drugiego małżonka. W szczególności, skarżący kwestionuje ocenę wpływu jego zachowań – takich jak nadużywanie alkoholu, zaciąganie zobowiązań finansowych czy prawomocne skazanie za przestępstwo znęcania się nad małżonką – na wartość majątku wspólnego oraz stopień przyczynienia się do jego powstania. Twierdzi, że okoliczności te nie zostały należycie wykazane przez uczestniczkę, a jego osobisty wkład w budowę domu oraz aktywność zarobkowa zostały pominięte. Tego rodzaju zarzuty dotyczą jednak ustaleń faktycznych i oceny materiału dowodowego, a nie wykładni przepisów prawa, co wyklucza możliwość przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi sądu drugiej instancji i nie dokonuje ich weryfikacji w ramach kontroli kasacyjnej. Niezależnie od powyższych względów formalnych, które samodzielnie uzasadniają odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, należy podkreślić, że również w warstwie merytorycznej skarżący nie wykazał, aby art. 43 § 2 k.r.o. budził aktualne wątpliwości interpretacyjne. Nie przedstawiono rozbieżności w orzecznictwie ani nie wskazano potrzeby zmiany utrwalonej wykładni. Przeciwnie – w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, że przesłanka „ważnych powodów” może obejmować także zachowania o charakterze moralnym, w tym nadużywanie alkoholu, przemoc domową czy trwonienie majątku, o ile mają one wpływ na wspólne życie małżonków i sposób gospodarowania majątkiem (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 20 grudnia 2019 r., IV CSK 327/19; z 21 listopada 2002 r., III CKN 1018/00; z 8 lutego 2018 r., II CNP 11/17). Dla oceny „ważnych powodów” istotne jest, czy zachowania jednego z małżonków naruszają zasady współżycia społecznego, w tym także to, czy małżonkowie racjonalnie gospodarują posiadanymi zasobami, w szczególności – czy ich nie trwonią. Ocena ta ma zatem charakter nie tylko majątkowy, lecz również etyczny. Oznacza to, że zachowania niemajątkowe –jak alkoholizm, przemoc czy rażące zaniedbania –

mogą stanowić „ważne powody” w rozumieniu art. 43 § 2 k.r.o., jeśli wpływają na wspólne życie i gospodarowanie majątkiem. W niniejszej sprawie skarżący nie wykazał, że interpretacja tego przepisu wymaga doprecyzowania lub zmiany. W konsekwencji, wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Wskazać należy również, że nie zachodzi nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę – w granicach zaskarżenia – z urzędu (art. 398¹³ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej powoda do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Ponieważ przedmiotem zaskarżenia było orzeczenie Sądu drugiej instancji odnoszące się do postanowienia wstępnego Sądu pierwszej instancji o kosztach postępowania kasacyjnego pozostawiono do rozstrzygnięcia w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

Dariusz Dończyk

(A.G.)

[r.g.]